

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
АСПІРАНТУРА**

Затверджено
вченою радою
Запорізького національного університету
протокол № __ від _____ 20__ р.
Голова вченої ради, ректор
_____ М. О. Фролов

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО СОЦІОЛОГІЧНОГО ТА
СОЦІОГУМАНІТАРНОГО ЗНАННЯ**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
кваліфікація: доктор філософії

Укладач:

Скворець В.О., професор кафедри соціології, доктор філософських наук,
доцент

Погоджено:

проректор з наукової роботи

Г. М. Васильчук

проректор з науково-педагогічної роботи

Ю. О. Каганов

зав. відділу аспірантури і докторантури

О. П. Єфіменкова

Запоріжжя 2021

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна, вечірня, заочна форми навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 05 – Соціальні та поведінкові науки	вибіркова
		Цикл професійної підготовки
Змістових модулів – 4	Спеціальність 054 – соціологія	Рік підготовки:
Загальна кількість годин – 120		2-й
		Лекції 16 год.
		Практичні 16 год.
		Самостійна робота 88 год.
Освітньо-наукова програма соціологія		Вид підсумкового контролю: залік
Рівень вищої освіти: третій (доктор філософії)		

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни є ознайомлення аспірантів зі станом розвитку вітчизняних суспільствознавчих та гуманітарних наук.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Актуальні проблеми сучасного соціологічного та соціогуманітарного знання» є: ознайомлення із актуальними проблемами глобалістики, дослідженнями геополітичних та геоекономічних змін, а також шляхів протидії пандемії коронавірусу в світі; ознайомлення зі станом дослідження цивілізаційного розвитку людства, історичного процесу, соціокультурного розвитку суспільства, здобутками соціологічної науки та теорії соціального управління; ознайомлення з проблемами дослідження українського суспільства, його демографічного розвитку, економічної трансформації, змін у життєдіяльності соціальних груп та функціонуванні політичної системи; ознайомлення із дослідженнями адаптації особистості до умов глобалізованого соціального середовища, соціалізації людини в Україні, основними напрямками наукових досліджень у педагогічній та психологічній науці, а також в культурології. Реалізація цих завдань покликана сприяти формуванню наукового світогляду науковців.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми аспіранти повинні досягти таких програмних **компетентностей** і **програмних результатів навчання**:

Програмні компетентності	
ЗК1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу нових та комплексних ідей
ЗК2	Здатність вчитися, оволодівати сучасними знаннями, застосовувати їх у практичних ситуаціях
ЗК3	Здатність до формування системного наукового світогляду та загального культурного кругозору
ЗК4	Здатність до критичного мислення
ЗК15	Здатність до особистісного та професійного розвитку
СК1	Знання та розуміння предметної області та змісту професійної діяльності соціолога
СК2	Здатність до засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань за спеціальністю соціологія
СК3	Здатність до оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку соціальні та поведінкові науки
СК5	Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у соціології та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з соціології та суміжних галузей
СК6	Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру в сфері соціології, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень
Програмні результати навчання	
ПРН1	Демонструвати системний науковий світогляд та загальний культурний кругозір; володіти техніками і технологіями критичного мислення
ПРН7	Оволодівати сучасними знаннями та застосовувати їх у практичній діяльності; здійснювати абстрактний аналіз, оцінку і синтез нових та комплексних ідей; демонструвати відданість їх розвитку у передових контекстах професійної та наукової діяльності
ПРН18	Знання та розуміння предметної області та змісту професійної діяльності соціолога
ПРН19	Знання основних концепцій соціологічної науки, розуміння теоретичних і практичних проблем сучасного українського суспільства, знання історії розвитку та сучасного стану наукових знань за спеціальністю соціологія
ПРН20	Знання термінології з досліджуваного наукового напрямку соціальні та поведінкові науки та вміння використовувати її
ПРН23	Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру в сфері соціології, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Проблеми дослідження глобальних змін

Тема 1. Актуальні проблеми глобалістики. Глобалізація як визначальна характеристика соціальних змін у сучасному світі. Дослідження глобалізації в сучасних науках. Теоретичні підходи до осмислення глобалізації. Глобалістська міфологія. Глобальні проблеми сучасності. Проблема усунення ядерної війни та виживання людства. Екологічна проблема людства. Проблема продовольчої безпеки людства. Енергетична проблема людства. Проблема освоєння космосу. Проблема використання ресурсів Світового океану.

Тема 2. Дослідження геополітичних змін. Зародження геополітики. Теоретичні моделі Фрідріха Ратцеля, Рудольфа Челлена, Карла Гаусгофера. Основні напрями і школи геополітики. Німецька школа геополітики. Британська геополітична школа. Американська школа геополітики. Східноєвропейська школа геополітики. Сучасні дослідження геополітики.

Тема 3. Дослідження геоекономічних змін. Суперечливий характер наслідків глобалізації. Розподіл країн світу на три кластери за рівнем технологічного розвитку. Пошук народами шляхів модернізації своїх країн. Соціальна еволюція людства: боротьба соціальних систем за лідерство та формування світового порядку. Вашингтонський та Пекінський консенсус як моделі трансформації суспільства.

Тема 4. Дослідження протидії пандемії коронавірусу в світі. Стан поширення пандемії коронавірусу. Засоби протидії пандемії коронавірусу. Наслідки протидії пандемії коронавірусу в різних країнах світу. Моделі боротьби з пандемією коронавірусу.

Змістовий модуль 2. Дослідження цивілізаційного розвитку людства

Тема 5. Актуальні проблеми дослідження історичного процесу. Роль історичної науки в житті суспільства. Історична пам'ять та історична свідомість. Новітні досягнення української історичної науки. Новий рівень концептуального осягнення вітчизняного минулого. Історична політика держави. Історична пам'ять як поле змагань за ідентичність. Розбіжності між історичною пам'яттю (історіографією) про певні історичні події та персоналії і ставленням до них різних соціальних груп. Соціально-громадянська ідентифікація населення України. Історична пам'ять як чинник консолідації суспільства. Маніпуляція історичною пам'яттю як джерело конфліктної ситуації.

Тема 6. Актуальні проблеми соціокультурного розвитку людства.

Зміст поняття соціокультурний розвиток людства. Становлення концепції цивілізаційного розвитку (М. Данилевський, О. Шпенглер, А. Тойнбі). Українські дослідники цивілізаційного розвитку (І. Бойченко, С. Кримський, Ю. Павленко, Ю. Пахомов) та результати їхніх наукових досліджень.

Тема 7. Актуальні проблеми розвитку соціологічної науки. Проблеми методології дослідження українського суспільства. Діяльність державних і недержавних соціологічних центрів. Соціологічний моніторинг українського суспільства. Проблематика соціологічних досліджень в Україні. Дослідження трансформації соціальних інститутів в інформаційному суспільстві.

Тема 8. Актуальні проблем дослідження соціального управління. Дослідження трансформації суспільства в сучасному світі. Аналіз процесів формування моделей соціального управління. Досвід модернізації в країнах сучасного світу. Критерії ефективності соціального і державного управління. Соціологія державного управління та місцевого самоврядування.

Змістовий модуль 3. Проблеми дослідження українського суспільства

Тема 9. Актуальні проблеми демографічного розвитку суспільства. Вивчення демографічних процесів у сучасній науці. Основні проблеми демографічного розвитку країн сучасного світу. Перенаселення планети. Вимирання населення в низці регіонів світу. Причини погіршення стану здоров'я населення. Демографічна криза в Україні. Проблема оптимізації демографічного розвитку.

Тема 10. Актуальні проблеми економічної трансформації України. Основні підходи до вивчення економіки. Політична економія. Економіка «вільного ринку». Державне регулювання економіки. Неоліберальна модель економіки. Модель одержавленої економіки. Модель змішаної економіки. Зміна моделі економічної системи в пострадянській Україні. Перехід від планової економіки до ринкової. Наслідки неоліберальних реформ для української економіки і суспільства. Проблеми технологічної модернізації та створення ефективної економічної системи в Україні.

Тема 11. Актуальні проблеми досліджень політологічної науки. Проблеми формування і функціонування політичної системи в Україні. Проблеми оптимізації державотворчого процесу в Україні. Проблеми становлення нової політичної культури українського суспільства. Визначення й утвердження європейських стандартів політичної та правової поведінки правлячої еліти. Орієнтири українського державотворення. Пріоритети політичного розвитку України. Механізм вивчення і врахування громадської думки в державному управлінні.

Тема 12. Дослідження процесів життєдіяльності соціальних груп в Україні. Дослідження соціального розвитку. Моделі соціального розвитку. Дослідження змін у соціальній структурі населення України. Дослідження змін у добробуті населення. Дослідження соціальної політики в Україні. Концепція прав і свобод людини. Стан реалізації політики прав і свобод людини в Україні.

Змістовий модуль 4. Проблеми дослідження адаптації особистості до умов глобалізованого соціального середовища

Тема 13. Актуальні проблеми соціалізації людини в Україні. Умови соціалізації особи в українському суспільстві. Агенти первинної соціалізації. Агенти вторинної соціалізації. Механізми соціалізації (інституціональний, стилізований, міжособистісний). Три групи завдань соціалізації (природно-культурні, соціально-культурні, соціально-психологічні). Умови соціалізації молоді в Україні. Формування потреб та інтересів, соціальні проблеми молоді. Молодіжна політика. Вплив молодіжної субкультури на соціалізацію молоді. Моніторингове оцінювання соціального самопочуття та ціннісних орієнтацій молоді та інших груп населення.

Тема 14. Актуальні проблеми педагогічної науки. Трансформація системи освіти в Україні. Реалізація національної програми «Освіта: Україна XXI століття». Дослідження реформи шкільної освіти в Україні. Дослідження реформи вищої освіти в Україні. Дослідження реформи професійно-технічної освіти. Дослідження стану розвитку позашкільної освіти. Дослідження стану розвитку післядипломної освіти в Україні.

Тема 15. Актуальні проблеми психологічної науки. Об'єкт і предмет психологічного дослідження. Методологічні засади психологічної науки. Теоретична, прикладна і практична психологія. Проблема співвідношення психічного і фізичного (тілесного). Проблема співвідношення психіки і фізіології (організму). Проблема визначення механізмів і закономірностей сходження людини від індивіда до особистості. Проблема з'ясування особливостей руху людини від первинних біологічних потреб до найвищих особистісних цінностей та духовності. Проблема визначення механізмів руху людини від простого самосприйняття до найвищих форм міжособистісних відносин.

Тема 16. Актуальні проблеми культурології. Основні підходи в культурології. Предмет і об'єкт культурології. Теорія культури. Історія культури. Філософія культури. Проблема осмислення цінностей національної культури українського народу. Виклики перед якими опинилася культура після здобуття незалежності. Мовна ситуація в Україні. Релігійна ситуація в Україні. Культурне споживання в умовах трансформації ціннісних орієнтирів українського суспільства.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тематичних розділів і тем	Кількість годин			
	усьо го	у тому числі		
		л.	прак т.	сам. роб.
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Проблеми дослідження глобальних змін				
Тема 1. Актуальні проблеми глобалістики	7	2	-	5
Тема 2. Дослідження геополітичних змін	8	-	2	6
Тема 3. Дослідження геоекономічних змін	7	2	-	5
Тема 4. Дослідження протидії пандемії коронавірусу в світі	8	-	2	6
Разом за змістовим модулем 1	30	4	4	22
Змістовий модуль 2. Дослідження цивілізаційного розвитку людства				
Тема 5. Актуальні проблеми дослідження історичного процесу	7	2	-	5
Тема 6. Актуальні проблеми соціокультурного розвитку людства	8	-	2	6
Тема 7. Актуальні проблеми розвитку соціологічної науки	7	2	-	5
Тема 8. Актуальні проблем дослідження соціального управління	8	-	2	6
Разом за змістовим модулем 2	30	4	4	22
Змістовий модуль 3. Проблеми дослідження українського суспільства				
Тема 9. Актуальні проблеми демографічного розвитку суспільства	8	-	2	6
Тема 10. Актуальні проблеми економічної трансформації України	7	2	-	5
Тема 11. Актуальні проблеми досліджень політологічної науки	8	-	2	6
Тема 12. Дослідження процесів життєдіяльності соціальних груп в Україні	7	2	-	5
Разом за змістовим модулем 3	30	4	4	22
Змістовий модуль 4. Проблеми дослідження адаптації особистості до умов глобалізованого соціального середовища				
Тема 13. Актуальні проблеми соціалізації людини в Україні	7	2	-	5

Тема 14. Актуальні проблеми педагогічної науки	8	-	2	6
Тема 15. Актуальні проблеми психологічної науки	8	-	2	6
Тема 16. Актуальні проблеми культурології	7	2	-	5
Разом за змістовим модулем 4	30	4	4	22
Усього годин	120	16	16	88

5. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

№ теми	Назва теми	Кіл-ть годин
Змістовий модуль 1. Проблеми дослідження глобальних змін		
1	Актуальні проблеми глобалістики	2
3	Дослідження геоекономічних змін	2
	Разом за змістовим модулем 1	4
Змістовий модуль 2. Дослідження цивілізаційного розвитку людства		
5	Актуальні проблеми дослідження історичного процесу	2
7	Актуальні проблеми розвитку соціологічної науки	2
	Разом за змістовим модулем 2	4
Змістовий модуль 3. Проблеми дослідження українського суспільства		
10	Актуальні проблеми економічної трансформації України	2
12	Дослідження процесів життєдіяльності соціальних груп в Україні	2
	Разом за змістовим модулем 3	4
Змістовий модуль 4. Проблеми дослідження адаптації особистості до умов глобалізованого соціального середовища		
13	Актуальні проблеми соціалізації людини в Україні	2
16	Актуальні проблеми культурології	2
	Разом за змістовим модулем 4	4
Усього годин		16

6. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ теми	Назва теми	Кіл-ть годин
Змістовий модуль 1. Проблеми дослідження глобальних змін		

2	Дослідження геополітичних змін	2
4	Дослідження протидії пандемії коронавірусу в світі	2
	Разом за змістовим модулем 1	4
Змістовий модуль 2. Дослідження цивілізаційного розвитку людства		
6	Актуальні проблеми соціокультурного розвитку людства	2
8	Актуальні проблем дослідження соціального управління	2
	Разом за змістовим модулем 2	4
Змістовий модуль 3. Проблеми дослідження українського суспільства		
9	Актуальні проблеми демографічного розвитку суспільства	2
11	Актуальні проблеми досліджень політологічної науки	2
	Разом за змістовим модулем 3	4
Змістовий модуль 4. Проблеми дослідження адаптації особистості до умов глобалізованого соціального середовища		
14	Актуальні проблеми педагогічної науки	2
15	Актуальні проблеми психологічної науки	2
	Разом за змістовим модулем 4	4
Усього годин		16

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ теми	Назва теми	Кіл-ть годин
Змістовий модуль 1. Проблеми дослідження глобальних змін		
1	Актуальні проблеми глобалістики	5
2	Дослідження геополітичних змін	6
3	Дослідження геоекономічних змін	5
4	Дослідження протидії пандемії коронавірусу в світі	6
	Разом за змістовим модулем 1	22
Змістовий модуль 2. Дослідження цивілізаційного розвитку людства		
5	Актуальні проблеми дослідження історичного процесу	5
6	Актуальні проблеми розвитку соціологічної науки	6
7	Актуальні проблеми розвитку соціологічної науки	5
8	Актуальні проблем дослідження соціального управління	6
	Разом за змістовим модулем 2	22
Змістовий модуль 3. Проблеми дослідження українського суспільства		

9	Актуальні проблеми демографічного розвитку суспільства	6
10	Актуальні проблеми економічної трансформації України	5
11	Актуальні проблеми досліджень політологічної науки	6
12	Дослідження процесів життєдіяльності соціальних груп в Україні	5
	Разом за змістовим модулем 3	22
Змістовий модуль 4. Проблеми дослідження адаптації особистості до умов глобалізованого соціального середовища		
13	Актуальні проблеми соціалізації людини в Україні	5
14	Актуальні проблеми педагогічної науки	6
15	Актуальні проблеми психологічної науки	6
16	Актуальні проблеми культурології	5
	Разом за змістовим модулем 4	22
Усього годин		88

8. ВИДИ КОНТРОЛЮ І СИСТЕМА НАКОПИЧЕННЯ БАЛІВ

№ змісто вого моду ля	Вид контролю	Кіл-ть балів
ПОТОЧНИЙ		
1	<i>Обговорення проблеми:</i> Українське суспільство в контексті глобальних змін	5
	<i>Творча робота</i> «Вплив глобалізації на трансформацію українського суспільства»	5
	<i>Тест № 1.</i> Глобалізація в сучасному світі	5
2	<i>Обговорення проблеми:</i> Цивілізаційний підхід до аналізу суспільства	5
	<i>Творча робота:</i> «Україна в цивілізаційній системі людства»	5
	<i>Тест № 2.</i> Цивілізаційний розвиток людства	5
3	<i>Обговорення проблеми:</i> Трансформація пострадянського українського суспільства	5
	<i>Творча робота:</i> Зміна моделі економічної системи в пострадянській Україні	5
	<i>Тест № 3.</i> Соціальні зміни в пострадянській Україні	5
4	<i>Обговорення проблеми:</i> Людина в глобалізованому світі	5

	<i>Творча робота:</i> «Адаптація людини до умов життя в глобалізованому світі»	5
	<i>Тест № 4.</i> Адаптація особистості до глобалізованого соціального середовища	5
	<i>Разом:</i>	60
ПІДСУМКОВИЙ		
	Відповідь на 2 питання білету (по 5 балів за кожне)	10
	Підсумковий тест у системі Moodle: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=13760	10
	<i>Захист</i> індивідуального дослідницького завдання (аналітичного дослідження).	20
	<i>Разом:</i>	40
	<i>Усього</i>	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

<i>За шкалою ECTS</i>	<i>За шкалою університету</i>	<i>За національною шкалою</i>
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)
C	75 – 84 (добре)	
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)
E	60 – 69 (достатньо)	
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)	

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

до змістового модуля 1

- Білорус О.Г. Глобалізація та глобальний менеджмент: аналіз і реальність сучасних концепцій / О.Г. Білорус // Економічний часопис – XXI. 2003. № 9. С. 3-4.

2. Глобалізація і безпека розвитку: монографія / О.Г. Білорус, Д.Г. Лук'яненко та ін.; керівник авт. колективу і наук. ред. О. Г. Білорус. К. : КНЕУ, 2001. 733 с.
3. Збітнєв Ю.І. Біла книга України або Вашингтонський консенсус в дії. Наслідки економічних реформ 1991-2001 років / Юрій Іванович Збітнєв, Микола Іванович Сенченко. К.: Вид. дім «Княгиня Ольга», 2003. 250 с.
4. Кіссінджер Г. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті / пер з англ. Надія Коваль. К.: Наш формат, 2017.
5. Кримський С.Б. Цивілізаційний розвиток людства / Сергій Борисович Кримський, Юрій Віталійович Павленко. К.: Вид-во «Фенікс», 2007.
6. Лі Куан Ю Із третього світу в перший. Історія Сингапуру: 1965-2000. Пер. з англ. Є. Сагайдака. К.: Видавнича група КМ-Букс, 2016. 760 с.
7. Національний суверенітет України в умовах глобалізації: Національна доповідь. К.: Парламентське вид-во, 2011. 112 с.
8. Павловський М.А. Стратегія розвитку суспільства: Україна і світ (економіка, політологія, соціологія). К.: Техніка, 2001. 312 с.
9. Скворець В.О. Трансформація соціоісторичного організму України: аналітика соціальних процесів / В.О. Скворець. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2019. 520 с.
10. Стігліц Дж. Глобалізація та її тягар: Пер. з англ. К.: Вид дім «КМ Академія», 2003. 252 с.
11. Шнипко О. Україна перед викликами глобального конкурентного простору /О. Шнипко // Вісник Національного банку України. 2008. №10. С. 3-10.

до змістового модуля 2

1. Бжезинский З. Стратегический взгляд: Америка и глобальный кризис / Збигнев Бжезинский ; [пер. с англ. М.Н. Дятловой]. Москва : АСТ, 2015.
2. Бьюкенен П. Дж. Смерть Запада / П. Дж. Бьюкенен; Пер. с англ. А. Башкирова. М.: ООО «Издательство АСТ; СПб.: Terra Fantastica, 2003.
3. Глобалізація і безпека розвитку: монографія / О.Г. Білорус, Д.Г. Лук'яненко та ін.; керівник авт. колективу і наук. ред. О. Г. Білорус. К. : КНЕУ, 2001. 733 с.
4. Кіссінджер Г. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті / пер з англ. Надія Коваль. К.: Наш формат, 2017.
5. Кримський С.Б. Цивілізаційний розвиток людства / Сергій Борисович Кримський, Юрій Віталійович Павленко. К.: Вид-во «Фенікс», 2007.
6. Лі Куан Ю Із третього світу в перший. Історія Сингапуру: 1965-2000. Пер. з англ. Є. Сагайдака. К.: Видавнича група КМ-Букс, 2016. 760 с.
7. Михальченко М.І. Україна як нова історична реальність: запасний гравець Європи. Дрогобич, 2004. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ipiend.gov.ua/?mid=129>
8. Павленко Ю.В. Цивілізаційні аспекти глобальних протиріч у сучасному світі / Ю.В. Павленко // Освіта і управління. 2004. Т. 7. № 2. С. 12-13.
9. Павловський М.А. Стратегія розвитку суспільства: Україна і світ (економіка, політологія, соціологія). К.: Техніка, 2001. 312 с.

10. Скворець В.О. Трансформація соціоісторичного організму України: аналітика соціальних процесів / В.О. Скворець. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2019. 520 с.
11. Шнипко О. Україна перед викликами глобального конкурентного простору /О. Шнипко // Вісник Національного банку України. 2008. №10. С. 3-10.
12. Шнипко О.С. Економічна влада в системі соціальних координат / Олександр Сергійович Шнипко. К.: ПАТ «ВІПОЛ», 2012. 403 с.
13. Шульга М.О. Дрейф на узбіччя. Двадцять років суспільних змін в Україні. К.: ТОВ «Бізнесполіграф», 2011. 448 с.
14. Цивілізаційний вибір України: парадигма осмислення і стратегія дії : національна доповідь / ред. кол.: С.І. Пирожков, О.М. Майборода, Ю.Ж. Шайгородський та ін. ; Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2016. 284 с.
15. Юрій М.Ф. Соціокультурний світ України / Микола Федорович Юрій. Видання 2-е. К.: Кондор, 2008.

до змістового модуля 3

1. Глобалізація і безпека розвитку: монографія / О.Г. Білорус, Д.Г. Лук'яненко та ін.; керівник авт. колективу і наук. ред. О. Г. Білорус. К. : КНЕУ, 2001. 733 с.
2. Ідеологія трансформації суспільного розвитку // Новий курс: реформи в Україні. 2010-2015. Національна доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця [та ін.]. К.: НВЦ НБУВ, 2010. С. 9-17.
3. Модернізація державного управління економікою // Новий курс: реформи в Україні. 2010-2015. Національна доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця [та ін.]. К.: НВЦ НБУВ, 2010. С. 164-170.
4. Модернізація соціальної сфери // Новий курс: реформи в Україні. 2010-2015. Національна доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця [та ін.]. К.: НВЦ НБУВ, 2010. С. 181-213.
5. Модернізація соціогуманітарного простору України // Новий курс: реформи в Україні. 2010-2015. Національна доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця [та ін.]. К.: НВЦ НБУВ, 2010. С. 47-69.
6. Павловський М.А. Стратегія розвитку суспільства: Україна і світ (економіка, політологія, соціологія). К.: Техніка, 2001. 312 с.
7. Політичні та державно-правові перетворення // Новий курс: реформи в Україні. 2010-2015. Національна доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця [та ін.]. К.: НВЦ НБУВ, 2010. С. 18-34.
8. Скворець В.О. Трансформація соціоісторичного організму України: аналітика соціальних процесів / В.О. Скворець. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2019. 520 с.
9. Соціальна сфера та демографічний розвиток // Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави: національна доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця [та ін.]. К.: НВЦ НБУВ, 2009. С. 195-316.

10. Соціогуманітарні дослідження в Національній академії наук України. 2004-2008 : звіт Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України до 90-річчя національної Академії наук України / НАН України, НБУВ; Редкол.: В.М. Литвин (голова) та ін. К., 2008. 372 с.
11. Тенденції розвитку соціогуманітарної сфери: здобутки, втрати, невирішені проблеми та шляхи їх розв'язання // Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави: національна доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця [та ін.]. К.: НВЦ НБУВ, 2009. С. 367-626.
12. Шнипко О.С. Економічна влада в системі соціальних координат / Олександр Сергійович Шнипко. К.: ПАТ «ВІПОЛ», 2012. 403 с.
13. Шульга М. Збій соціальної матриці: монографія. Київ : Інститут соціології нан України, 2018. 284 с.
14. Шульга М.О. Дрейф на узбіччя. Двадцять років суспільних змін в Україні. К.: ТОВ «Бізнесполіграф», 2011. 448 с.

до змістового модуля 4

1. Багацький В. В. Культурологія. Історія і теорія культури ХХ століття: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів / В. В. Багацький, Л. І. Кормич. Вид. 2-ге, перероб. і доповн. К. : Кондор, 2007. 304с.
2. Гидденс Э. Социология. Москва : Эдиториал УРСС, 1999. С. 68-94.
3. Загальна психологія. / За загальною редакцією академіка С.Д. Максименка. Підручник. 2-ге вид., переробл. і доп. Вінниця: Нова Книга, 2015. 704 с.
4. Иконникова С. Н. История культурологических теорий. 2-е изд., перераб. и доп. СПб.: Питер, 2005. 474 с.
5. Калюжна Є. М. Теоретико-методологічні проблеми психології: навчальний посібник. Київ: ІПК ДСЗУ, 2019. 136 с.
6. Кон И. С. Ребёнок и общество. М., 2003
7. Культурологія: енциклопедичний словник / М-во освіти і науки України, Львів. нац. ун-т ім. І. Франка ; за ред. В. П. Мельника. Львів: Вид-во ЛНУ, 2013. 508 с.
8. Малиновский Б. Научная теория культуры. М.: ОГИ, 2000;
9. Методологічні та теоретичні проблеми психології : навчальний посібник / М. С. Корольчук, Ю. Л. Трофімов, В. І. Осьодло та ін. К. : Ніка-Центр, 2008. 336 с.
10. Основи соціалізації особистості : навч. посіб. для студентів ВНЗ / Т. М. Тюльпа ; Глухів. нац. пед. ун-т ім. Олександра Довженка. Глухів (Сум. обл.) : ГНПУ ім. О. Довженка, 2016. 163 с.
11. Татенко В.О. Сучасна психологія: теоретико-методологічні проблеми: навч. посіб. / В. О.Татенко. К.: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2015. 288 с.